

2024

Beitegrunnlag i Sevald skog i Gjøvik

Rune Granås
Rådgiver NLR

1. INNLEDNING.

I forbindelse med utbygging av solkraftverk i Sevald skog er det aktuelt å vurdere beitegrunnet i det aktuelle området.

Det er ikke vegetasjonskartlagt noen områder i Gjøvik kommune, men i beitebruksplana for Gjøvik kommune sammenligner man vegetasjonen med Østre-Toten kommune, der store deler av kommunen er kartlagt. Vegetasjonen domineres av blåbærgranskog med innslag av enggranskog og grasmyrer samt noe rismyrer. Blåbærgranskog og enggranskog er gode beiter for både sau og storfe. Grasmyr er godt beite for storfe, men ikke sau. Vi må derfor overføre kunnskapen fra vegetasjonskartlegginga til Sevald skog. Samtidig er dette utmarksareal som skal overflatedyrkes til beite, slik at arealene blir tilsådd og det blir mulig å gjødsle arealene. Det er derfor en helt annen situasjon enn ved beitekartlegging av utmark.

I denne vurderingen er 100% av arealet i Sevald skog vurdert som nyttbart beite for sau, myrområder er allerede tatt ut av tiltaksområdet. Det utgjør ca 900 dekar.

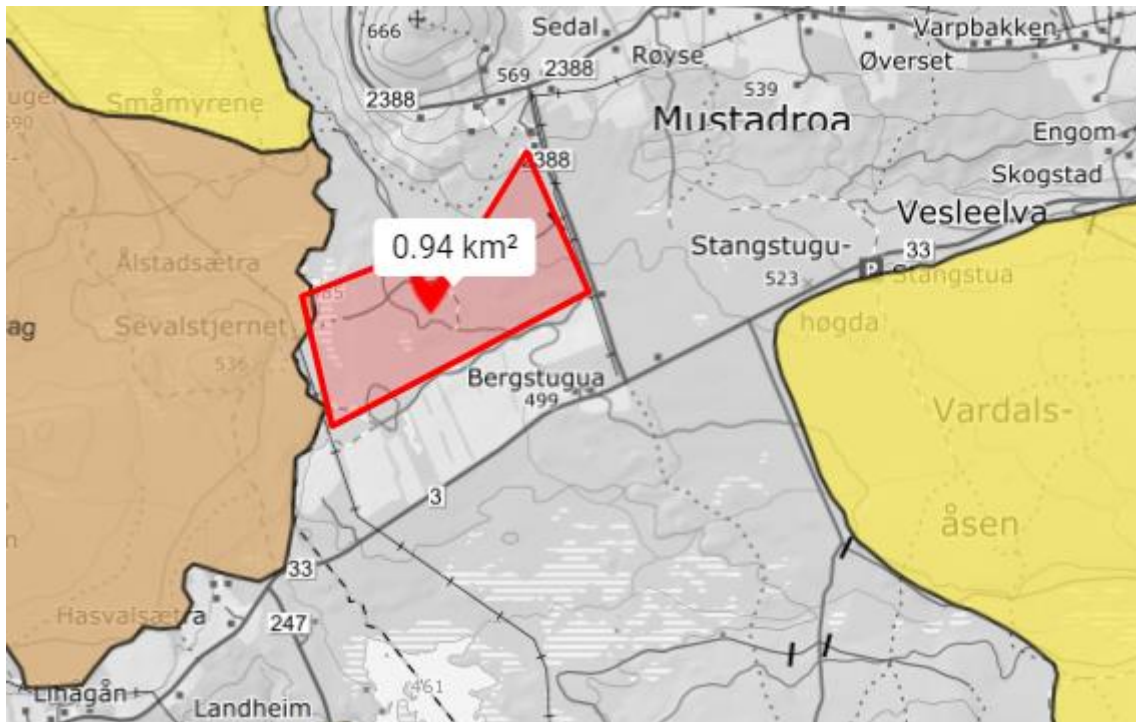
2. BEITEKAPASITET.

Gjennomsnitt for skogen er en beitekapasitet på 12 dekar pr sau (eller 70 dekar pr storfe). Da regner man 100 dagers beiteperiode for sau (da regner man familiegruppe – sau med lam). Avskoget areal vil gi større grastilvekst og gi betydelig større avling. Med overflatedyrking og gjødsling med 6 kg nitrogen (en gjødsling) kan vi forvente ca 150 fôrenheter pr dekar. Uten gjødsling kan vi forvente ca 80 fôrenheter pr dekar og med to gjødslinger (10 kg nitrogen) kan vi forvente 200 fôrenheter.

Med et gjennomsnittelig fôropptak gjennom sommeren på 2 fôrenheter pr dag (200 fôrenheter i beiteperioden på 100 dager), vil det si en beiteproduksjon på ca 15 fôrenheter pr dekar, på utmarksbeite. Med en produksjon på 150 fôrenheter pr dekar (6 kg nitrogen) på overflatedyrka areal kan det holde til 0,75 sau pr dekar. På ugjødsla beite 0,45 sau pr dekar.

Type beite	Produksjon	Antall sau pr dekar	Ant. sau i Sevald skog
Ugjødsla innmarksbeite	80 Fem/dekar	0,45	405
6 kg nitrogen	150 Fem/dekar	0,75	675
10 kg nitrogen	200 Fem/dekar	1	900

For beiting på innmark beregnes 0,7 dekar pr søye fra våren og 1 dekar etter 2 mnd. På høsten, når lammene beiter mye gras selv må man beregne 1,5 dekar for familiegruppa. Det vil si at man må slippe på høyere beitetrykk på våren og ta ut dyr gjennom sesongen. Dette er utprøvd i praksis, med skiftebeiting, men ikke innenfor slike avgrensede områder med kontinuerlig beiting.

Kontinuerlig beiting;

Dyra beiter på det samme arealet hele tida, og graset får således ingen hviletid. Ved kontinuerlig beiting skal beitelengda på graset holdes noe lavere enn ved skiftebeiting. Vi får gjerne et godt beite på forsommeren, men etter en til to måneder må man inn med tiltak i fôringa om en ønsker høg produksjon på dyra. For å holde oppe kvaliteten og fôrtilgangen er det helt avgjørende å regulere tallet på dyr etter tilveksten på beitegraset. I praksis betyr det mange dyr på beitearealet fra våren og færre utover i sesongen, dvs at en slipper dyr utenfor inngjerda areal eller gir tilleggsfôr.

Metoden gir lite arbeid med gjerding og gir dyra ro, men er enklest å bruke til dyr med relativt lågt fôrbehov og moderate krav til beitekvalitet (som sau og kviger). Det setter store krav til oppfølging med tilpassing av dyretall, gjødsling og pussing dersom avkastinga skal bli god. Har en for lite dyr, vil beitet på sikt gro igjen med busker og kratt, men for høgt beitetrykk sliter på plantedekket og gir innpass til ugras. På den andre sida; om en lykkes, får man god busking og en tett og jevn grasvoll som tåler tråkk og beiting godt.

Skiftebeiting;

Der man kan veksle mellom deler av arealet vil være en fordel. Det gir større total avling og større fleksibilitet om beiten stagnerer (f.eks pga tørke). Det er veldig store arealer det er snakk om, så deling i forhold til beitebruken vil være en fordel.

Årsaken til høgt grasinnhald i beitepåverka vegetasjon skuldast at beiting påverkar konkurranseforholdet mellom plantene. Artar som tåler å bli beita ned fleire gonger i veksesesongen kjem best ut. Dette gjeld i hovudsak gras og halvgras som har vekstpunktet så lågt at dette ikkje blir skadd ved beiting. Planter som dyra ikkje likar eller som er så små at dei unngår å bli beita blir også favorisert. Lyng, lav og høge urter tapar i konkurransen, først og fremst av di dei ikkje tåler tråkk som følgjer med beitinga.

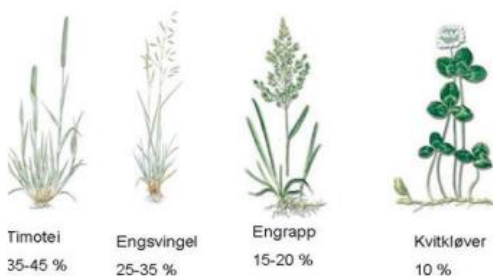
Område som gjennom lengre tid har vore utsett for beiting eller slått vil få grasrik, engliknande vegetasjon. Ved sterk beiting kan det få preg av parklandskap. Artssamansettinga vil variere etter tilgang på næring og vatn i jordsmonnet. Det er særleg vegetasjonstypar med god næringstilgang som kan utvikle seg i den retninga. Vegetasjon som har svært sterkt beitepreg blir kartlagt som *beitevoll* på open mark og *hagemarkskog* på tresette areal. Elles er tilleggssymbolet g bruka for å få fram lokalitetar som er meir grasrike enn normal utforming av den enkelte vegetasjonstype.

Frøblandinger;

Plantevalg vil være avgjørende for hvor varig enga blir. Nedenfor er den mest vanlige sammensetningen gjengitt. Timoteien vil fort gå ut med hard beiting. Etter hvert vil det i hovudsak være engrapp og kvitkløver som dominerer. Det kan derfor være fornuftig å blande inn 10% engkvein i frøblandingen. Kløveren vil være viktig, da den fikserer nitrogen fra lufta som plantene kan utnytte.

Plantart	Mengde, %	Funksjon i beitet
Timotei	35-45	Etablerer seg raskt og gir stor avling tidleg i beiteperioden
Engsvingel	25-35	Bra avlingspotensiale. Den vil ta over etter kvart som timoteien går ut
Engrapp	15-20	Sein etablering men kjem meir og meir i beiteperioden. Gunstig for langvarige beite
Kvitkløver	Ca. 10	Gir smakleg fôr og tett bestand

Tabell 1: Forslag til ei beitefrøblanding utanfor raigras-områda.

Figuren viser aktuelle beiteplanter

Innvoldssnyltere;

Beiteskifte for å redusere smittepress av parasitter/sambeiting med andre dyreslag er viktig for å unngå innvoldssnyltere. De mest vanlige parasittene er koksidier og rundormer. Felles for disse parasittene er at de ikke overlever dersom beitet er fritt for sau en beitesesong. De fleste parasittene er også arts-spesifikke, dvs at parasitter hos sau ikke smitter over på andre dyregruppe, som storfe eller hest og omvendt. Smittepresset blir derfor minst dersom for eksempel storfe kan beite ett år og sauen det neste. Dersom dette ikke er mulig, vil sambeiting likevel være en fordel fordi det blir mindre tetthet av dyr av samme art og dermed blir smittepresset mindre. Sambeiting gir også bedre utnyttelse av beite og høgere tilvekst på dyra fordi de ulike dyreartene har ulik smak når det gjelder beiteplantene og det således blir mindre vraking.

Dersom sau beiter på samme arealet hele sommeren og ligger/hviler på samme arealet hele tiden vil det være behov for snyltebehandling hver sjetten uke. Det vil uansett være behov for sankeanlegg innen områdene, så det vil være enkelt å behandle og sortere sauene.

Gjødsling;

Generelt er det best å gjødsle lite og ofte (behovet er ca 1 kg nitrogen pr uke). Det gir jevnest tilvekst og kvalitet på beitet. 3-5 kg N/daa en gang i måneden eller etter avbeiting, avhengig av kløvermengde og avlingspotensiale, er passelig. Veksten har ikke behov for mer før det bør være avbeita. På beite med flerårige arter kan en gjødsle til maks to avbeitinger etter at måneden med vårbeite er unnagjort. Veksten senere på sesongen er ikke like intens og problemer med overvokst beite er mindre enn på våren. Dette forutsetter at en greier å holde grasnet nede på beitestadiet i vårbeiteperioden.

Utmarksbeitetilskudd;

Det er ulike satser for tilskudd ved beiting. Et generelt beitetilskudd på kr 90 pr dyr og et utmarksbeitetilskudd på kr 410 pr dyr (minst 5 ukers beitetid). Ved beiting bare på innmark vil man miste utmarksbeitetilskuddet.